

IELENICZ MIHAI

COMĂNESCU LAURA

ROMÂNIA POTENȚIAL TURISTIC

*„acțiunea de a călători în timp
și în spațiu, fără interese materiale
determinant, ci mai în scop
fizic sau intelectual – adică pentru
a dobândi valoare, sănătate și
cultură – se numește turism.”*

G. Vâlsan 1936

Editura Universitară
București 2006

Punct și de la capăt

Cu o jumătate de secol în urmă, elev fiind la finele primei clase de liceu la Mihai Viteazu din București, am avut fericitul prilej de a fi membru al colectivului ce-a realizat o excursie de o lună de zile prin țară organizată de un strălucit geograf dar în același timp și didact și conducător-Profesorul Mărculescu C. Am călătorit în Dobrogea, Moldova, Carpați, Transilvania și Banat folosind deopotrivă trenul, vaporul, autobuze dar și drumeția. Deși în excursii și tabere am fost și anterior, această excursie o consider ca cea care a marcat nu numai orientarea mea spre Geografie dar și începutul inițierii în tainele complexe ale cunoașterii și organizării turistice. Am învățat să gândesc un traseu, să discern ce este esențial într-un program zilnic, să văd cum trebuie rezolvate probleme legate de cazare, masă, transport ce par simple, dar care sunt extrem de complexe mai ales când implică o colectivitate, să obții o cât mai bună îmbinare a utilului cu frumosul, ambianța și buna dispoziție într-un număr mare de zile.

S-au adăugat anii studenției când “furam cu ochii” experiența organizării și desfășurării excursiilor conduse impecabil de profesorii mei aproape în toate locurile din țară dar și în Bulgaria. Toate m-au ajutat după 1965 când am devenit ucenic și apoi treptat organizator al aplicațiilor practice cu studenții primăvara, vara, toamna și câteodată director al taberelor de schi studențești. Un loc aparte în desăvârșirea pregătirii pentru turism l-au avut pe de-o parte numeroasele excursii din portofoliile I.T.H.R. și O.N.T. în toată România dar și în străinătate la care am prestat servicii de ghid dar și cooptarea în colectivele de pregătire pentru activitățile de profil din cele două instituții.

Astfel, Geografia mi-a fost meseria aleasă iar turismul s-a constituit treptat din hobby în a doua direcție de bază în activitate și care direct sau indirect a avut și un rol esențial în pregătirea mea ca manager.

Aparatele de fotografiat și camera video mi-au fost permanent tovarăși de drum contribuind la realizarea de fotografii, diapozitive, filme la care elementele științifice s-au îmbinat cu cele artistice. Acestea li se adaugă bogata și variata colecție de cărți cu subiect turistic, multe dintre ele constituind și surse de pregătire pentru cei care mi s-au adresat.

Experiența și dorința de a prezenta ceea ce este esențial și necesar pentru diverse forme de activitate turistică m-au călăuzit pe de o parte în scrierea multor cărți, ghiduri, articole, albume destinate acestui domeniu, iar pe de altă parte în gândirea și prezentarea de prelegeri și conferințe destinate studenților, profesorilor și tuturor celor care au dorit să afle câte ceva din “acumulările”

mele. Mai mult, am pus umărul în crearea unei specializări de turism în facultate, a unui cerc studențesc de profil și în gândirea unor forme de practică care să-i apropie cât mai mult și repede pe studenți de activitățile specifice.

Se impunea astfel *să pun punct acestei etape* pe care să o închei printr-un studiu de sinteză realizat împreună cu o tânără colegă care s-a impus prin talent, profunzime și pasiune în meseria de geograf dar și în cunoașterea turistică.

S-a scris la el mai mulți ani, situație determinată pe de-o parte de dorința de a găsi o structură și redare a problemelor și informațiilor cât mai adecvată nivelului de pregătire dar și în concordanță cu direcțiile impuse de titlu. Pe de altă parte nu am vrut să ne încadrăm “pe linia celor mulți” care scriu și se fălesc cu însăilări de multe ori cu caracter general preluate din diverse lucrări (pe care uită să le citeze), dicționare, statistici, internet etc. dar care omit esențialul-realitatea crudă a terenului.

Ca urmare, am ales o formă de prezentare în trei secțiuni cu meniri diferite. Prima are mai mult caracter teoretic, în ea am dorit să ne prezentăm punctul de vedere asupra unor noțiuni pe care le considerăm de bază pentru înțelegerea unor aspecte ale mecanismelor complexe ale turismului. Insistăm nu numai pe sfera de cuprindere a lor dar și pe raporturile dintre ele, de altfel statornicite și într-o schemă.

Cea de a doua cuprinde prezentarea sistemului național turistic bazat pe potențialul turistic existent dar în interferență cu unele elemente referitoare la baza materială și specificul formelor de activități ce se desfășoară. S-a ales o schemă structurală care include unități cu grad de complexitate de potențial și relații diferite și care se înscriu valoric într-un sistem ierarhic alcătuit din provincii – regiuni – zone – axe – centre-localități și obiective turistice. Sunt multe informații dar care le considerăm insuficiente pentru a evidenția uriașul fond turistic prea puțin cunoscut și valorificat.

Realizarea ultimei secțiuni, ce are caracter metodologic și aplicativ, am dorit să o scriem din dorința de a prezenta câteva aspecte lucrative necesare în procesul înțelegerii faptului că turismul este un fenomen social complex care trebuie tratat ca atare. Pentru realizare nu sunt suficiente doar constatările referitoare la potențial ci acestea trebuie supuse unei valorificări corespunzătoare pentru care sunt necesare atât mijloace de cunoaștere cât mai adecvate dar și realizarea de dotări și asigurarea de servicii.

Lucrarea se adresează astfel nu numai studenților care se pregătesc pentru a presta servicii în turism ci tuturor celor care doresc să cunoască și să aplice măcar o parte din fondul de informații oferit (profesori, agenți de turism, ghizi, instructori).

Scrierea ei ne mulțumește pentru moment dar întrucât multe probleme au rămas parțial dezvoltate și argumentate iar altele se impun a fi lămurite ne propunem să o reluăm, poate și într-o altă structurare.

De aceea și cuvintele “*de la capăt*” prezente în denumirea acestei prefațe.

Prof.univ.dr. Mihai Ielenicz

PARTEA I

1. B A Z A T E O R E T I C Ă

1. Turismul și potențialul turistic

România prin varietatea elementelor cadrului natural, prin multiplele dovezi ale unei istorii și culturi milenare, ca și prin construcțiile dobândite de-a lungul anilor, dispune de un bogat potențial turistic valorificat într-o oarecare măsură. În timp, s-au scris multe articole și cărți, s-au întocmit hărți turistice ale României sau destinate masivelor montane, litoralului, Deltei Dunării, majorității orașelor, monumentelor naturii etc. Comun la toate, este dorința de a prezenta cât mai pe larg tot ceea ce era considerat ca având însemnătate pentru activitatea turistică. Ceea ce *le deosebește* sunt - *concepția în tratarea problemelor și în realizarea reprezentărilor cartografice*, folosirea unei *terminologii variate*, dar de multe ori cu sens greșit, *încercări de diferențieri turistice regionale*, fără a avea la bază criterii justificate. Iată câteva din motivele pentru care se impun încă de la începutul acestei lucrări, clarificarea conținutului unei terminologii și a unor principii de regionare turistică în concordanță cu specificul activităților turistice și cu realitățile patrimoniului României.

Turistul poate fi oricare om ce se deplasează de la domiciliu spre unul sau mai multe locuri sau obiective având ca scop recreerea, odihna, cunoașterea, realizarea de activități, altele decât cele pe care le îndeplinește în mod curent etc. Deci o sferă a noțiunii foarte largă care s-a extins treptat pe măsura amplificării scopurilor ce determină deplasarea, situații favorizate de multiplicarea dorințelor și necesităților, de sporirea veniturilor, de creșterea nivelului de pregătire culturală, de accentuarea stresului într-o societate din ce în ce mai complexă. În sfera acestei noțiuni în prezent se regăsesc atât drumețul ce străbate potecile muntelui una sau mai multe zile, excursionistul ce folosește mijloace auto, motociclete sau biciclete pentru a parcurge trasee în locurile și punctele care îl interesează, vizitatorul unor muzee, cetăți, grădini botanice din propria localitate dar și din afară, cât și participantul la acțiuni de vânatoare, pescuit, natație, sporturi de iarnă, conferințe și întâlniri de afaceri, în afara localității de reședință, la tratamentul balnear, la manifestări folclorice sau festivaluri artistice, pelerinaje, etc.

Deci, o multiplicare a sensului acordat acestei noțiuni (simplul călător în afara localității de domiciliu pentru un interval de timp minim condiționat și de o cazare în afara acesteia) acceptate la mijlocul secolului XX, la o situația nouă, a prezentului în care s-a amplificat înțelegerea acestei noțiuni în mai multe direcții:

- **spațială** (de la vizitarea unor locuri interesante în propriul oraș sau recreere, distracție în pădurea limitrofă, la cunoașterea unor elemente din mediul natural, cultură, etc. dintr-o țară situată la mari depărtări);
- **temporară** (de la câteva zile la mai multe săptămâni);
- **motivație** (de la clasică excursie sau întrunire de afaceri, la acțiuni complexe însoțite și de momente de destindere sau divertisment);
- **nivelul de satisfacere a scopului** (este dependent de volumul bugetului alocat pentru a realiza acest act).

În acest sens în structura acestei noțiuni se includ acțiuni ce par în mare măsură a fi diferite (drumeție, călătorie, vizitare, recreere, destindere, balneoterapie, participare) dar care pentru toți cei care le efectuează există comun cel puțin trei lucruri- *deplasarea, durata și realizarea altor activități* în afara preocupărilor de serviciu sau a unor cerințe administrative și gospodărești.

În același sens, evoluția preocupărilor turistului român s-a diversificat treptat. Astfel, până în 1960 turistul era drumețul montan, vizitatorul ocazional al unor locuri inedite din natură, muzee, cetăți medievale și în mică măsură călătorii în străinătate. La ele participau dominant tineri și o parte restrânsă a populației ce dispunea de venituri. Între 1960 și 1990, câmpul preocupărilor s-a mărit, pe prim plan situându-se drumețiile, excursiile la final de săptămână, activitățile balneare și chiar călătoriile în țările sistemului socialist. Turiștii erau din toate categoriile socio-profesionale și de vârstă cu diferențierea predominării persoanelor până în 50 de ani la deplasările lungi și a celor care solicitau efort și a vârstnicilor la excursii de câteva zile, balneoterapie etc. Deci era un **turism de masă**, cu colective largi antrenate în aceste acțiuni de către ONT, BTT sau de către organizații sindicale, pioneri, pensionari etc. Se adaugă în plan secund și forme de **turism individual** în week-end și mai ales în drumețiile pe munte.

După revoluție se mențin ca prioritare drumețiile, se afirmă puternic călătoriile în statele din vestul și sudul Europei și chiar în America și Asia, dar se micșorează excursiile în fostele state socialiste, slăbește mult participările la activitățile balneo-climaterice și se dezvoltă forme noi precum întrunirile de afaceri, politice, științifice, pelerinaje, etc. Resursele financiare reduse pentru o mare parte din populație au condus la micșorarea numărului celor care participă la efectuarea unor activități de turism în afara localității de domiciliu, aceștia limitându-se la puncte de agrement, recreere, vizitare în cadrul acestora (parcuri, lacuri, muzee, păduri). Treptat forma de "turism de masă" pentru excursii în țară slăbește foarte mult. Se păstrează însă activă doar în excursiile din diferite țări pentru care agențiile de turism oferă programe cât se poate de ieftine și tot mai mult depărtate de un turism civilizat (trasee extrem de lungi-uneori și cu rulaj în timpul nopții, pe care sunt înșirate orașe cu interval de vizitare de câteva ore, cazări la depărtare de centrul localității și cu condiții de cazare relativ bune, lipsa sau o prezentare necorespunzătoare a informațiilor de natură turistică pe parcurs). În schimb s-au diversificat formele de **turism alternativ** care implică familia sau grupuri restrânse de prieteni și care preferă să-și organizeze programe

după gustul și puterea economică a fiecăruia. În afară de week-end, recreere, tratament balnear în concedii se dezvoltă forma de **agroturism** valorificată cu orice prilej (mai ales în concedii vara și la sărbătorile de iarnă, paște) datorită a doi factori (servicii tot mai bune și cadrul natural deosebit) apoi **turismul de "pelerinaj"** la mănăstiri sau biserici prilejuite de diferite sărbători (în Dobrogea de Sf. Andrei, la Patriarhie de Sf. Dumitru, la Mitropolia din Iași de Sf. Paraschiva), excursii individuale în străinătate pentru odihnă și vizită în diverse stațiuni climaterice sau orașe etc.

Turism este cuvântul utilizat cel mai frecvent. El exprimă o activitate complexă care presupune deplasarea, staționarea de la câteva ore la mai multe zile și realizarea într-o localitate, pe un traseu sau într-o regiune a unui scop precum recreerea, odihna, tratamente balneare, instrucția specifică, manifestări științifice sau de afaceri. Deci, el exclude prestarea de servicii și activități pe care turistul le desfășoară cotidian prin meserie, calificare etc (exemplu un constructor care ridică o casă în altă localitate, vânzătorii de diverse bunuri, un lucrător navetist într-o policlinică balneară sau unitate comercială, bancară)

Turismul reprezintă un proces social complex cu puternice angajări economice iar în ultimul timp și de protejare și conservare a mediului. Implică cel puțin trei direcții distincte care se interferează spațial, temporal și ca scop. Prima se referă la **deplasarea turistului într-un alt loc decât domiciliul, pe o anumită durată în vederea satisfacerii unor cerințe în timpul călătoriei.**

Cea de-a doua latură se reflectă în **rezultatele de ordin economic**, acestea fiind în mare măsură influențate de nivelul de dezvoltare al bazei materiale și al serviciilor ce pot fi asigurate într-un spațiu mult mai larg decât cel în care turistul ajunge dar și în timp. De aici o diversitate de aspecte care conduc la împliniri graduale ale cerințelor, aspirațiilor turistului dar și la nivele deosebite de participare a turismului la dezvoltarea unor regiuni. Acest ultim aspect este de altfel determinat nu numai de valoarea resurselor naturale care capacitează turiștii ci și de tot ceea ce se face (infrastructură, dotări și servicii) pentru ca acestea să poată fi valorificate cât mai bine și organizat.

Exploatarea condițiilor de mediu implică însă și îndeplinirea unui minim de cerințe în concordanță cu normele ecologice. Trebuie astfel asigurată protejarea nu numai a elementelor naturale și social-culturale care pot reprezenta interesul turiștilor dar și ansamblul mediului în care aceștia sunt prezenți în timp. Aceasta are referință nu numai în comportamentul celor care vin ci și la autohtoni. Aceștia în graba unui profit imediat pot produce (prin diverse construcții, amplasarea de unități economice poluante, defrișări, depozitarea gunoaielor, etc.) daune de multe ori ireparabile în sistemul natural sau pot conduce la condiții de disconfort atât pentru localnici cât și pentru vizitatori. De aici necesitatea ca **turismul să capete un caracter ecologic** bazat atât pe reglementări dar și pe o educație adecvată și cu caracter de masă.

De-a lungul anilor s-au folosit diverse definiții. Hunziker și Krapf (1942) definesc pentru prima dată turismul ca fiind *o sumă de realități și fenomene care rezultă din deplasarea și sejurul persoanelor în afara domiciliului lor, atâta timp cât deplasarea și sejurul nu sunt motivate printr-o stabilire permanentă și o activitate lucrativă oarecare. Această definiție este incompletă* întrucât nu sunt cuprinse activitățile turistice cu timp limitat (câteva ore) care se realizează în

cadrul marilor așezări (excursie cu elevii la Grădina Zoologică Băneasa sau la unul din marile muzee etc.).

OMT (Organizația Mondială a Turismului) dă în 1991 o definiție cuprinzătoare a turismului conform căreia *turismul reprezintă activitățile efectuate de o persoană ce călătorește în afara mediului său obișnuit pentru o perioadă de timp nespecificată al cărui scop principal de călătorie este altul decât cel de a efectua o activitate remunerată în interiorul locului vizitat*. Turismul exprimă astfel un fenomen datorită căruia un număr din ce în ce mai mare de persoane părăsesc temporar, de regulă pentru mai mult de 24 de ore, locul domiciliului stabil pentru a efectua sau presta activități neremunerate transformându-se în consumatori de bunuri și servicii în alte localități sau țări.

Și aici dacă prima parte a definiției este atotcuprinzătoare, în cea de a doua parte *aspectele limitative* sunt legate de mărimea intervalului (24 de ore) acordat actului turistic. Oare o excursie de câteva ore la Sinaia în care scopul este recreerea, vizitarea muzeului Peleş sau o drumeție în Munții Baiului nu constituie o activitate turistică? La fel afirmația ne conduce greșit la ideea că un circuit auto pentru un locuitor al municipiului Baia Mare care implică vizitarea câtorva biserici de lemn de pe văile Mara și Iza sau un pelerinaj de mai multe ore la un hram mănăstiresc n-ar reprezenta și manifestări cu caracter turistic.

Termenul de turism provine din termenul englezesc *To Tour* - a călători, a colinda, având deci semnificația de excursie. Termenul are semnificații asemănătoare și în franceză (TOUR), greacă (TOURNOS) și ebraică (TUR).

Poate fi, de mai multe tipuri în funcție de criteriile alese

- *durată* (turism de Week-end - recreere la sfârșit de săptămână; turism pentru un număr de zile variabil de la 2-3 zile la două-trei săptămâni -sejur;
- *specificul activității* (turism de afaceri, turism balneoclimateric, turism cultural, turism cinegetic, turism nautic, turism montan, turism pentru alpinism, turism pentru sporturi de iarnă, turism piscicol)
- *destinație* (turism citadin, turism montan, turism rural, turism itinerant),
- *forma de organizare* (turism individual, turism prin intermediul unei organizații sau asociații de profil; turism colectiv).
- *spațiu* pe care se desfășoară (turism regional, național, turism internațional).

Realizarea activităților turistice este în concordanță cu elementele ce condiționează interesul dar și de amenajările și serviciile necesare îndeplinirii lor. Legat de acestea există alte noțiuni a căror sferă trebuie bine delimitată.

Patrimoniul turistic - reprezintă ansamblul de elemente naturale, sociale, economice, culturale, dar și totalitatea amenajărilor (căi de comunicație, bază de cazare, odihnă, tratament, masă, amenajări pentru distracții și instrucție) destinate activităților turistice de pe un teritoriu (oraș, județ, regiune, țară etc.) (fig. 1).

Potențialul turistic constituie ansamblul elementelor naturale și antropice de pe un teritoriu care stârnesc interesul turiștilor conducând la realizarea unor activități turistice. În literatura străină deseori pentru potențial turistic se utilizează termenul de *destinație turistică*.

P. Cocean (1996) definește potențialul turistic mult mai sintetic ca fiind *rezultatul asocierii spațiale a fondului turistic cu baza tehnico-materială aferentă*.

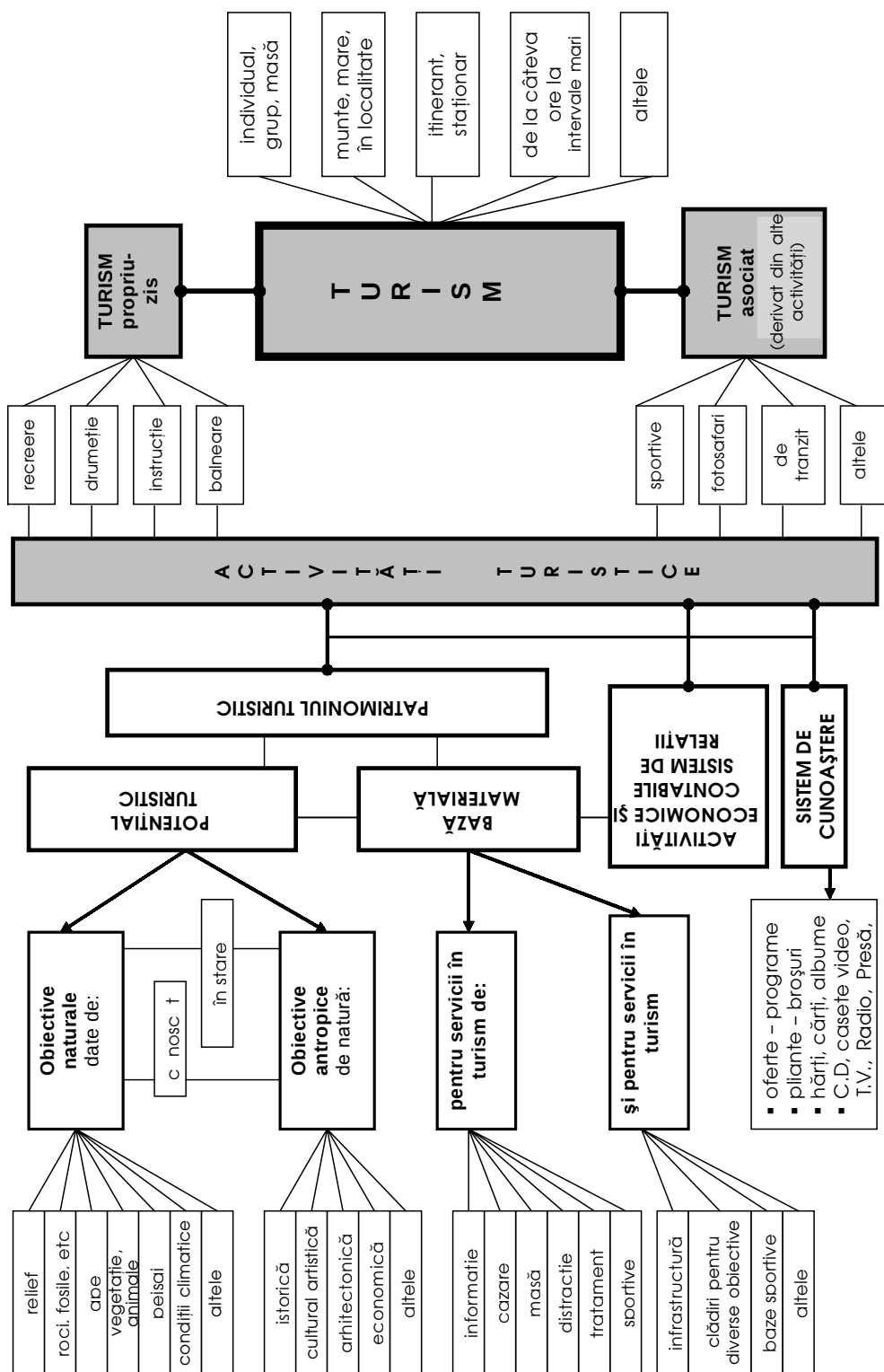

FIG. nr. 1 – Turismul și componentele sale

Prin îmbinarea celor două grupe de elemente definiția corespunde patrimoniului turistic. În accepțiunea sa doar fondul turistic poate fi asimilat potențialului.

G. Erdeli și I. Istrate (1996) consideră potențialul turistic al unui teritoriu ca fiind *ansamblul elementelor naturale, economice și cultural-istorice, care prezintă anumite posibilități de valorificare turistică, dau o anumită funcționalitate pentru turism și deci constituie premise pentru dezvoltarea activității de turism*. Aspectul limitativ al definiției decurge din faptul că autorii se opresc doar la o parte din elemente cu valoare pentru turism și anume la cele binecunoscute, ce oferă posibilități de valorificare în această direcție. Prin acesta se exclud acelea care au importanță locală sau sunt știute de un număr limitat de vizitatori (ex. coloanele de bazalt de la gara Perșani, cetatea Rupea, cimitirul vesel Săpânța înainte de 1970 etc.).

De aici necesitatea de a separa în cadrul potențialului turistic a cel puțin două grupe de componente: *cunoscute și valorificate și slab cunoscute și încă puțin vizitate (aflate în stare latentă)*.

Deci în funcție de gradul de recunoaștere se poate separa un ***potențial turistic latent*** (elementele există, dar sunt puțin cunoscute) și ***potențial turistic cunoscut*** (ansamblul de elemente de pe un teritoriu care sunt știute, popularizate și conduc la organizarea de activități turistice), iar în funcție de specificul obiectivelor în ***potențial turistic natural*** (elemente naturale care sunt introduse în cadrul activităților turistice), ***potențial turistic antropic*** (vestigii arheologice, monumente istorice, de arhitectură, artă, etnografie, economie, construcții etc. cu valoare turistică - adică elemente datorate activității omului de-a lungul timpului).

Activitățile turistice reprezintă diverse preocupări (acțiuni) care sunt orientate spre realizarea în bune condiții a unei anumite forme de turism (activități ale agentului de turism, receptionerului, personalului din unitățile alimentare sau de la punctele de vizită, acțiunile realizate de ghid).

Obiectivul turistic este orice element natural, economic, social, cultural etc. care prezintă un interes de cunoaștere sau folosire de către o masă de oameni pentru care se înfăptuiește o activitate turistică; este un component de bază în oferta turistică. Obiectivele turistice se clasifică în două mari categorii: naturale și antropice.

Obiective turistice naturale. Reprezintă acele elemente ale cadrului fizico-geografic dintr-un loc ce au vocație pentru turism.

- **Obiective turistice oferite de relief** (fig. 2) sunt numeroase și frecvent asociate; mai importante sunt:

- **vârfurile** principale din masivele montane sau deluroase care constituie o atracție prin fizionomie (Detunatele, Creasta Cocoșului, Istrița, Pietrele Doamnei), prin înălțime (cele 11 vârfuri carpatice românești care depășesc 2500 m), prin vederea panoramică (Vârful Omu din munții Bucegi sau Vârful Moldoveanu din Masivul Făgăraș, vf. Oușoru din sudul Munților Suhard)

- **cheile, defileele și cascadele** - prin fizionomie și pitorescul aparte sunt între cele mai căutate pentru drumeție, alpinism (ex. Defileele Jiului, Oltului sau Dunării; cheile Bicazului, Ialomiței; cascadele Iadolina, Putnei, Urlătoarea, Cormaia) (tabelul nr. 1).

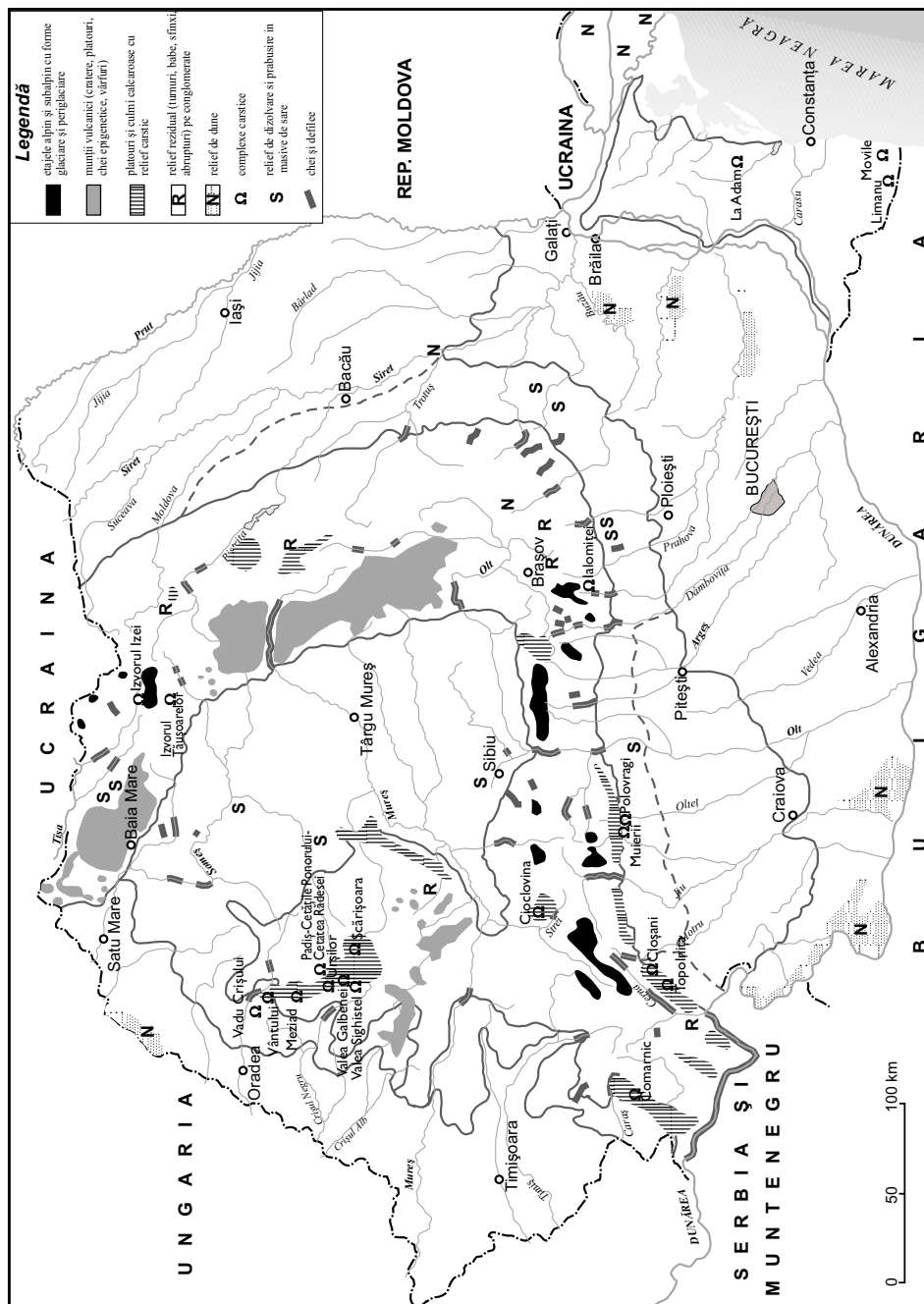

FIG. nr. 2 – Obiective turistice legate de relief

Tabelul nr. 1

**Principalele chei și defilee din România
(după Cocean, 1997 cu modificări)**

Nr. crt.	Obiectivul turistic	Unitatea montană	Lungime (km)
1.	Defileul Dunării	Munții Banatului	144
2.	Defileul Oltului	Munții Făgăraș-Cozia-M.Lotrului	60
3.	Defileul Mureșului	Munții Călimani	44
4.	Defileul Cernei	Munții Mehedinți, M.Cernei	40
5.	Defileul Crișului Repede	Munții Pădurea Craiului	40
6.	Defileul Jiului	Munții Retezat-Parâng	30
7.	Defileul Ilvei	Munții Bărgău	30
8.	Defileul Arieșului	Munții Trascău	30
9.	Defileul Lăpușului	Masivul Preluca	28
10.	Defileul Văii Cormaia	Munții Rodnei	22
11.	Defileul Buzăului	Munții Siriu	10
12.	Defileul Prahovei	Munții Baiului, Bucegi	9
13.	Defileul Crișului Negru	Munții Codru Moma	5,5
14.	Defileul Someșului	Culmea Prisnel	3
15.	Cheile Sebeșului	Munții Cindrel	36
16.	Cheile Carașului	Munții Aninei	18
17.	Cheile Bistriței Aurii	Munții Rodnei	17,5
18.	Cheile Bârzavei	Munții Dognecei	16
19.	Cheile Nerei	Munții Aninei	14
20.	Cheile Videi	Munții Pădurea Craiului	10
21.	Cheile Gârliștei	Munții Aninei	9
22.	Cheile Mari ale Dâmboviței	Munții Piatra Craiului	8
23.	Cheile Jieșului	Munții Parâng	8
24.	Cheile Buhui	Munții Aninei	8
25.	Cheile Turzii	Munții Trascău	7
26.	Cheile Galbenei	Munții Bihorului	6
27.	Cheile Bâsca Mare	Munții Buzău	5,5
28.	Cheile Runcului	Munții Gutâi	5
29.	Cheile Lazurilor	Munții Pădurea Craiului	5
30.	Cheile Rudăriei	Munții Almăjului	4
31.	Cheile Bistriței (Zugreni)	Munții Rarău-Pietrosul	4
32.	Cheile Oltețului	Munții Căpățânii	3,5
33.	Cheile Vârgheișului	Munții Perșani	3,5
34.	Cheile Albacului	Munții Bihorului	3,5
35.	Cheile Argeșului	Munții Ghițu	2,5
36.	Cheile Bicănelului	Munții Hășmaș	2,5
37.	Cheile Râmețului	Munții Trascău	2,5

- *formele de relief carstic pe calcare* (peșteri, doline, avene, lapiezuri, polii etc.) se impun prin spectaculos și inedit; multe sunt și rezervații naturale. Cele mai reprezentative peșteri din România sunt: Peștera Vântului și Meziad din Munții Pădurea Craiului, Ghețarul Scărișoara și Peștera Urșilor din Munții Bihor, Topolnița din Podișul Mehedinți, Cloșani din Podișul Mehedinți, Polovragi, Peștera Muierii din Munții Căpățânii. Câteva din peșterile României prezintă picturi rupestre și urme de viață materială din pleistocen cum ar fi cele de la Pescari (Defileul Dunării), Cuciulat (Podișul Someșan), Peștera de la Gura Dobrogei (Podișul Casimcea). Renumite prin marea densitate și varietate a formelor carstice sunt: platourile din Munții Aninei (Iabalcea, Raviștea, Colonovăț), Munții Locvei (Cărbunari, Sf. Elena), Munții Pădurea Craiului (Dămeș-Zece Hotare) unele creste sau bare calcaroase (Piatra Craiului, Vânturarița - Buila) sau masive (Hășmașul Mare).

- *forme de relief carstic dezvoltate pe sare, gips și breția sării*; se aseamănă cu formele de relief anterioare, se impun în peisaj în Subcarpați (Meledic pe valea Slănicului de Buzău, Depresiunea Între Râmnic, Ocna Mureș, Ocna Sibiu, Ocna Dej etc.)

- *formele de relief vulcanic* (conurile, craterile, platourile vulcanice, măgurile aparținând neckurilor etc.). La noi în țara forme de relief vulcanic bine păstrate se întâlnesc în Munții Călimani și Harghita; Etna sau Vezuviu în Italia etc.

- *formele de relief create de vânt* (dunele de nisip în Franța, câmpurile de nisip - ergurile sahariene, kumurile din Asia Centrală etc.). La noi în țară sunt câmpurile de dune din Delta Dunării, de la Hanu Conachi, la Carei sau din sudul Olteniei.

- *formele de relief glaciare* create de ghețarii pleistoceni (circurile, văile, morenele, blocurile eratice etc. din Carpați, Alpii Scandinaviei, Canada etc.). Se impune peisajul glaciarpăcatin complex din munții Rodnei, Făgăraș, Retezat, Parâng.

- *formele de relief din lungul țărmurilor* îndeosebi falezele (Bretagne), plajele, insulele legate prin cordoane de nisip, deltele etc. - ex. țărmul românesc înalt cu faleză și cel cu plaje și delte).

- *formele de relief rezultate în urma proceselor de meteorizare și gravitaționale* (abrupturi cu blocuri prăbușite la bază, alunecări de mari proporții, coloanele și blocurile rotunjite din culmea Pricopan, hornurile, hrubele și văile de sufoziune dezvoltate în loessurile dobrogene sau din lungul Prutului, Siretului, Dunării; ravenări de mari dimensiuni cum ar fi cele de la Râpa Roșie de lângă Sebeș sau Groapa Ruginoasa din Munții Apuseni).

- *forme de relief rezidual*, prezente la nivelul interfluviilor alpine- creste zimțate, turnuri, abrupturi cu baza acoperită de grohotișuri - ex. Piatra Craiului, Creasta Făgărașului etc.

- *stânci cu forme deosebite rezultate din eroziunea diferențială și acțiunea mai multor agenți externi* dezvoltate îndeosebi pe conglomerate și calcare (în munții Ciucaș, Bucegi, Ceahlău).

- *vulcanii noroioși* care sunt forme de relief create prin acumularea și solidificarea noroiului argilos scos la zi de gazele din adânc (Pâclele Mari,

Pâclele Mici, Andreiașu din județul Buzău; Hașag pe valea Visei; la Băile Homorod)

- *platourile și conurile vulcanice* rezultate în urma proceselor de acumulare și consolidare a diverselor produse vulcanice (lave, aglomerate, cenușă etc.). Tipice sunt în vestul masivelor Călimani-Harghita.

- **Obiective turistice de natură geologică.** Pe ansamblu sunt mai puțin căutate; doar de cei care și-au făcut din acestea un hobby (ex. puncte fosilifere). Pot fi și unele fenomene inedite care stârnesc interes sau care sunt folosite într-un anumit scop (fig. 3). În acest sens, se pot separa:

- *anumite tipuri de roci* care se impun în peisajul locului direct (un afloriment vulcanic izolat într-o masă sedimentară) sau indirect (prin forme de relief ce le favorizează apariția). Astfel sunt: *creste, ziduri, martori de eroziune* impuse de existența locală a unui anumit tip de rocă (cristalin, eruptiv, calcare etc.). Se pot menționa în acest sens: coloanele de bazalt de la Detunatele din Munții Metaliferi; coloanele de bazalt de la Racoș, creasta de granite și cuarțite din Culmea Pricopan, Creasta Cocoșului din Gutâi, zidurile de andezit bazaltoid de pe Firiza etc.

- *focurile vii* ce reprezintă un fenomen rezultat din autoaprinderea gazelor naturale din adânc care ies la suprafață în lungul faliilor, fisurilor etc. (ex. la Terca în bazinul Slănicului de Buzău și Andreiașu pe valea Milcovului).

- *mofetele*, emanații de CO₂, folosite în tratamentul anumitor boli (circulația periferică) în puncte amenajate (ex. Tușnad, Covasna etc.); în unele locuri, necunoașterea efectelor nocive pentru respirație a condus frecvent la moartea animalelor și accidental a oamenilor, de unde renumele căpătat și numeroasele legende țesute asupra acestora -ex. Peștera Ucigașă de la Balványos.

- *cariere* cu un anumit tip de rocă, mai rară sau care prin frumusețe stârnește interes (ex. marmura de Rușchița, Vașcău, Moneasa; granitul de Greci; chihlimbarul de la Colți).

- *vechi ocne de sare sau saline* care au fost amenajate pentru diferite activități turistice (balnear - Tg. Ocna, Slănic Prahova, Ocna Dej, Praid etc.; antrenamente și concursuri sportive - Slănic Prahova).

- *puncte fosilifere, rezervații geologice și paleontologice* (ex. Strunga din Bucegi pentru fauna cretacică, Suslănești pentru impresiunile fosile de pești și plante din oligocen etc.).

- *regiuni puternic accidentate tectonic* care stârnesc curiozitatea cunoașterii (ex. falia San Andreea din California; culoarul tectonic Timiș - Cerna)

- **Obiective turistice cu caracter biogeografic.** Sunt numeroase, dar la noi sunt într-o anumită măsură cunoscute și necontrolat valorificate pentru turism. Cele mai însemnate sunt:

- *pădurile din marginea localităților* sunt căutate mai ales pentru recreere la sfârșit de săptămână; se adaugă pentru grupuri restrânse și pentru alte activități cum ar fi vânatul și culesul fructelor de pădure; dar ele ar putea reprezenta obiective importante pentru activitățile cu elevii la unele teme geografice, biologice. Pădurile au atât funcție economică (mai ales pădurile situate la marginea marilor orașe cu activitate industrială intensă) cât și funcție de recreere.

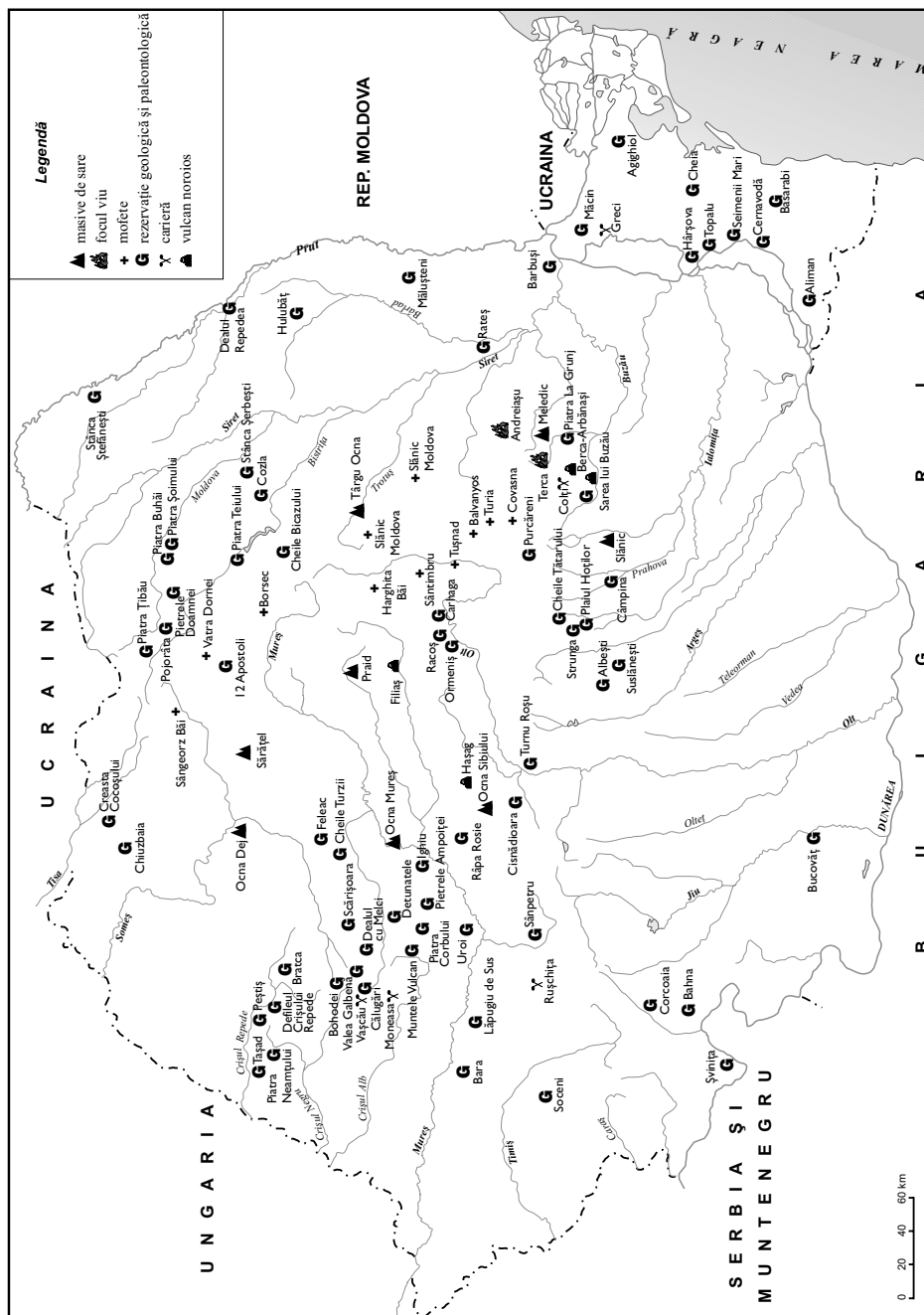

FIG. nr. 3 – Obiective turistice de natură geologică

Creasta Făgărașului

Bazaltele de la Racoș

Vulcan noroios – Pâclele

Lacul Vidra

Gorunul lui Horea (Țebea)

Peștera Muierii

PLANȘA 1

- *pădurile parc* se află în unele sectoare ale orașelor mari și au rezultat fie, prin amenajări speciale în pădurea inițială (alei, puncte de alimentația, mijloace de recreere-ex. Băneasa pentru București, Vatra Dornei, Copou la Iași), fie prin plantații, uneori cu arbori aduși din diferite locuri din țară sau străinătate (Dumbrava Sibiului); rolul recreativ este dominant..

- *parcurile dendrologice* sunt suprafețe în limitele unei localități în care după un anumit plan au fost sădite specii de arbori, arbuști, plante perene din diferite părți ale Globului (multe cu caracter exotic), spre ele conducând alei; suprafața este parcelată iar gruparea speciilor în acestea se face după o tematică care îmbină mai multe criterii științifice (arbori și arbuști subtropicali, plante specifice mediului acvatic sau celui alpin etc.); uneori sunt și sere cu specii tropicale, decorative, recreative. Între parcele sunt alei iar denumirile plantelor importante sunt indicate prin panouri sau tăblițe (ex. Simeria, Moacșa lângă Curtici, Săvârșin, Gura Humorului, parcul din fața cetății Suceava). Unele au și grupuri de cercetători.

- *grădinile botanice* sunt parcuri amenajate în conformitate cu un plan strict științific; conțin specii de arbori, arbuști, plante de parter din diferite locuri de pe Glob, colecții de plante rare, sere; colectiv de cercetare, ierbare etc. În România cele mai importante sunt la București, Cluj-Napoca, Iași, Jibou, Galați.

- *parcuri pentru recreere și odihnă* - există în toate orașele numărul fiind în funcție de mărimea acestuia; gradul de dotare este diferit; cele mai mari sunt organizate în jurul unor lacuri (frecvent antropice); au spații cu amenajări speciale pentru odihnă, joaca copiilor, activități cultural-sportive etc. (ex. Cișmigiu, Herăstrău, Titan în București).

- *păduri în regiunile montane, de deal și podiș* care sunt străbătute pe anumite trasee turistice (ex. Bucegi pe versantul prahovean, Munții Baiu). În această grupare intră mai multe categorii cum ar fi: păduri de interes cinegetic, păduri de tip turistic străbătute de trasee turistice, păduri cu folosință pentru campare aflate în grade diferite de amenajare.

- *păduri cu arbori seculari* (Slătioara din estul munților Rarău; pădurea Valea Putnei din estul munților Giumalău, în M. Buzăului la Harțagu și Viforâta; în M. Călimani); frecvent sunt suprafețe mai mari în care există pâlcuri de molizi sau fagi, iar în câmpie stejari cu înălțime și diametre foarte mari și care au o vârstă care depășește 150 ani; frecvent constituie rezervații naturale (la vest de Buzău pădurile Spătaru și Crâng, la Snagov, Comana etc.).

- *rezervații botanice, forestiere* sunt în mai mică măsură introduse în literatura turistică și ca atare sunt frecventate doar de specialiști sau de cei care doresc să le cunoască cu un scop didactic sau ca hobby. (ex. turbăriile de la Mohoș, Tușnad, Borsec, Poiana Stampei etc.). Există însă și rezervații în care se impune un anumit component floristic, el constituind chiar un simbol pentru localitatea în moșia căruia se află. Mai mult la anumite date calendaristice în acele locuri se organizează sărbători folclorice care atrag numeroși turiști (ex. Sărbătoarea înfloririi liliacului sălbatic de la Ponoare, Sărbătoarea castanului de la Tismana; Sărbătoarea narciselor la Vad în Depresiunea Făgăraș, bujorul sălbatic de la Zaul de Câmpie) (fig. 4).

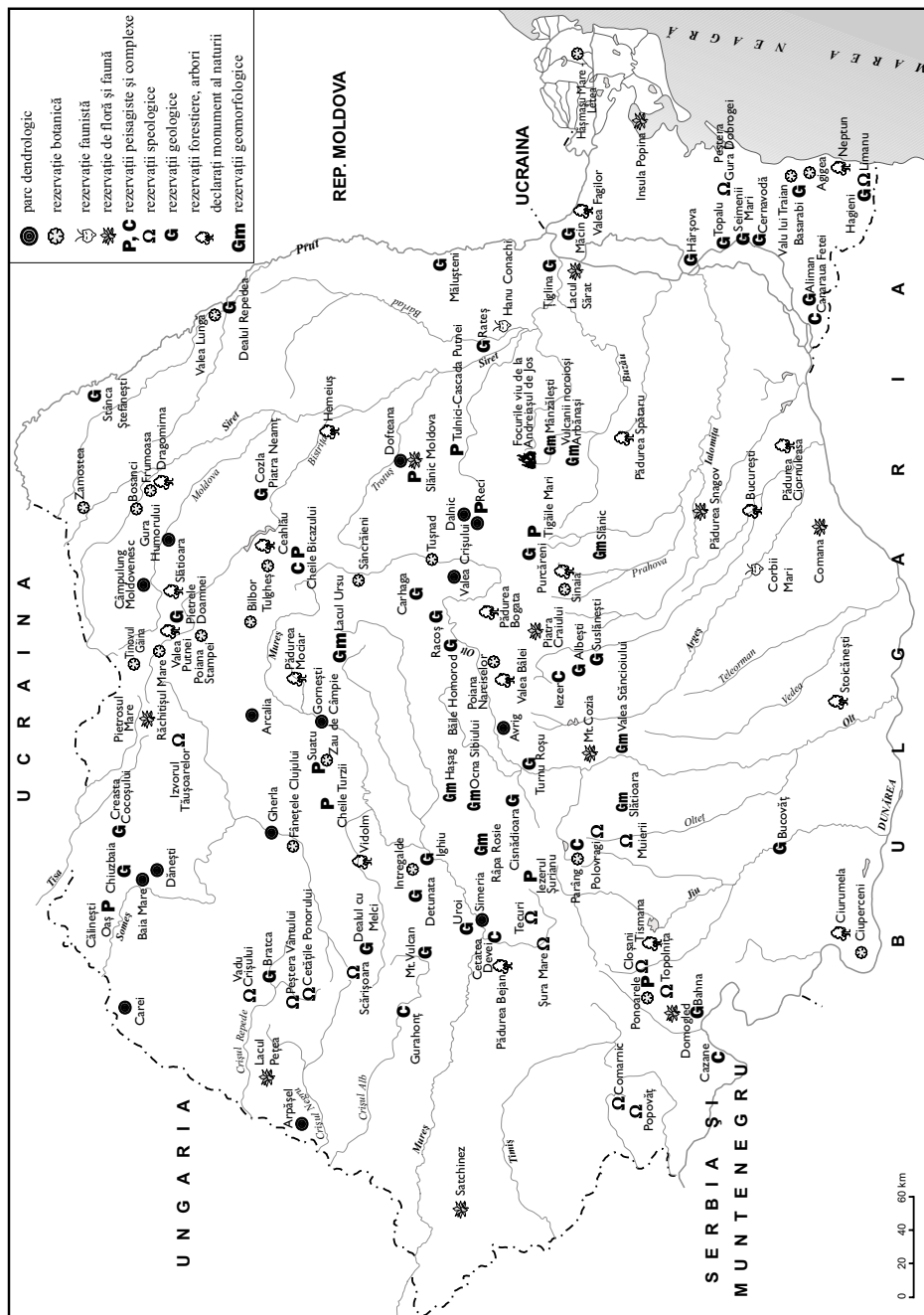

FIG. nr. 4 – Principalele rezervații naturale

- *rezervații faunistice* - în care sunt protejate anumite specii de mamifere (capra neagră, ursul carpatic), păsări (pelicani, egrete, stârci etc.), pești (lostrița pe Bistrița, Vișeu, aspretele pe Vâlsan); cele mai multe sunt concentrate în Delta Dunării, bălțile Dunării sau în munții înalți (fig. 4).

- *rezervații naturale complexe* în care alături de specii rare de plante, animale ce au însemnătate distinctă fiind protejate, se adaugă valoarea peisajului, unele elemente inedite ale reliefului sau alcătuirea geologică (dominant în masivele carpatice) (fig. 4).

- *specii de plante endemice sau animale strict protejate* din anumite locuri care nu sunt rezervații naturale (îndeosebi cu liliac sălbatic, lălea peștriță, bujor).

- *grădini și puncte zoologice* care sunt spații amenajate ce cuprind specii de animale captive din țara noastră iar cele mai mari și din afară Constituie locuri de vizită, îndeosebi pentru copii dar și de studiu (Băneasa în București, Călărași, Tecuci, etc.)

- *parcurile zoologice* reprezintă areale de pădure îngrădite, aflate sub protecție în care sunt colonizate anumite grupuri de animale în scop științific dar și pentru vizite turistice (Vânători Neamț, Bucșani-Dâmbovița, pădurea Silvaș de lângă Hațeg)

- *păstrăvăriile* - sunt spații amenajate pentru înmulțirea și creșterea salmonidelor și valorificarea lor economică. Cele mai multe sunt pe văile carpatice, dar în ultima vreme au fost create și în unele localități din regiunile colinare (Pod. Mehedinți, Subcarapații Gorjului etc.) (fig. 6).

- *locuri* unde se pot practica vânătoare sportivă și pescuitul sportiv; există perioade în care aceste acțiuni se realizează organizat sau individual. Spre exemplu toamna se practică pescuit sportiv de rang național și internațional îndeosebi pentru știucă și crap pe marile bălți sau vânat de rațe sălbatice și iepuri în Delta Dunării.

- *parcurile naționale* sunt spații delimitate în majoritatea situațiilor în regiunile muntoase. Ele constituie o regiune în care valoarea deosebită a componentelor naturale, multe din ele rarități au impus protejarea totală față de activități economice (exploatare forestiere, miniere, agricole etc.); în cadrul lor sunt rezervații științifice în care nu se pătrunde decât cu autorizație specială și spații în care sunt trasee turistice și unele amenajări necesare practicării acestuia (ex. Parcul național Retezat, Parcul național Rodna etc.). Primul a fost cel din Munții Retezat care are acest statut din 1935. Din 1979 el este în același timp și rezervație a biosferei. După 1990 au mai primit acest statut încă 10 regiuni. În cadrul lor există areale strict ocrotite care au caracter științific și spații limitrofe protejate dar în care activitățile turistice sunt permise doar sub control ecologic (ex: cele 2 areale din Munții Retezat) (fig. 5).

- *parcurile naturale* constituie o categorie aparte stabilită după anul 2003. Ele sunt în număr de 6. Fiind localizate atât în munți cât și în regiunile deluroase (Munții Măcin) și chiar de câmpie (Balta Mică a Brăilei). Au suprafețe mari dar variabile de la caz la caz, în cuprinsul lor intrând și localități rurale. Acestea sunt segmente teritoriale de suprafețe variabile, având drept scop păstrarea și fortificarea componentelor naturale ale spațiului geografic (vegetație, faună, rețea

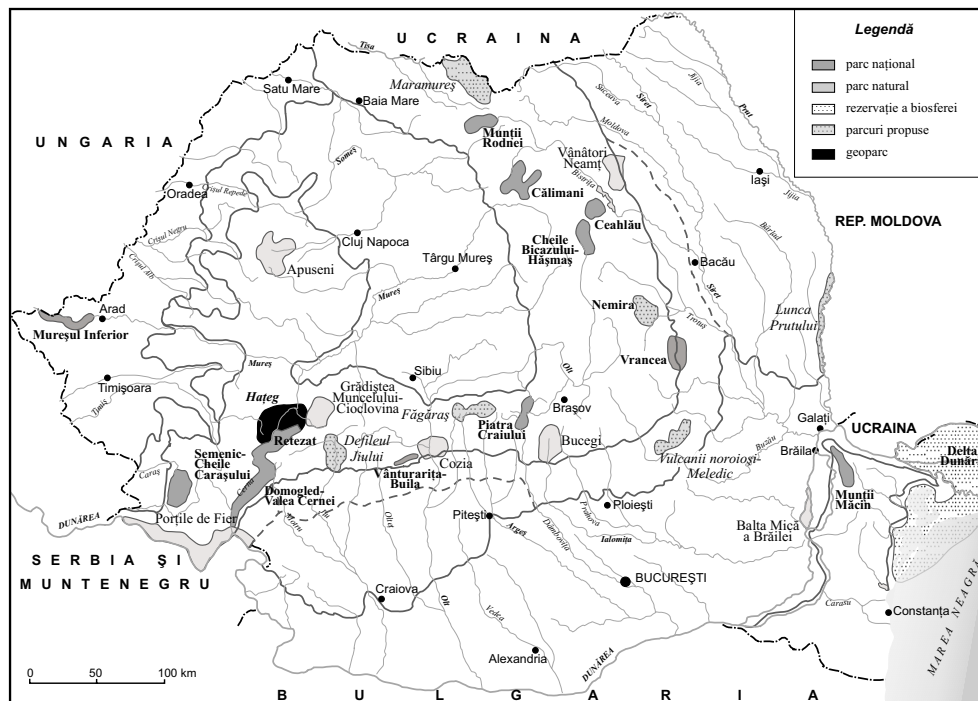

FIG. nr. 5 – Parcuri naționale și naturale

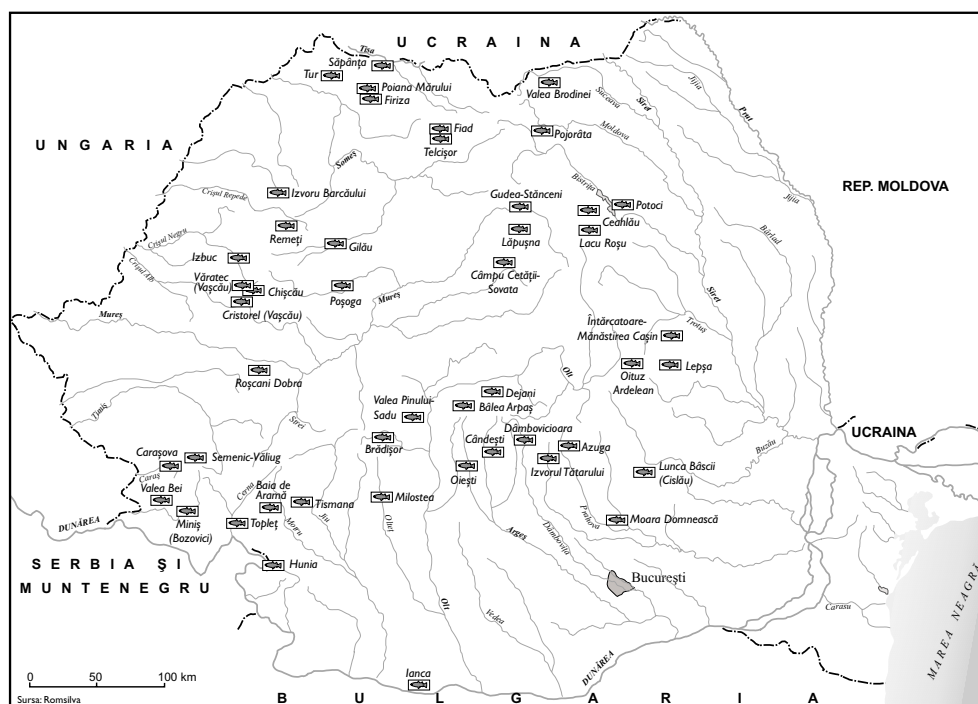

FIG. nr. 6 – Principalele păstrăvării